

Projekti “Rrjetëzimi dhe Advokim për Aksione Komunitare të Ruajtjes së Burimeve Natyrore Lokale”

PROGRAMI I MONITORIMIT WATCH-DOG DHE STRATEGJIA E ADVOKIMIT

Lenda:

A.	Programi i monitorimit watch-dog.....	3
	Hyrje	3
1.	Pershkrimi i përbledhur i problematikave të zgjedhura.....	3
2.	farë synon Programi i monitorimit?.....	5
3.	Pse duhet Monitorimi?	6
B.	Strategja e advokimit	8
	për problematikat e prioritizuara nga rrjeti “Mbrojme ekosistemin Kune Vain Tale	8
1.	Problematika e zonës:	8
2.	Cili është problem kryesor që keni përzgjedhur për të advokuar në zonën tuaj të projektit?. .	8
3.	Literatura e grumbulluar për argumentimin e qëllimit të fushatës advokuese.....	9
4.	Mesazhi i fushatës tuaj advokuese.....	10
5.	Grupi i aktorëve tek i cili do të shkojë mesazhi i fushatës tuaj advokuese.....	10
6.	Grupi i aktorëve që keni përzgjedhur t'ju mbështesë në fushatën tuaj advokuese	11
7.	Aktivitetet që keni identifikuar për zbatim gjatë fushatës tuaj advokuese që do të shërbejnë për zbatimin e strategjisë dhe shpërndarjen e mesazhit në grupet e targetuara	11
8.	Kalendari i zbatimit të aktiviteteve dhe produktet që do të nevojiten për fushatën ose angazhimin e aktorëve kyç.....	12
9.	Angazhimi i mediave në fushatë.....	13

A. Programi i monitorimit watch-dog

Hyrje

Programi i monitorimit hartohet në kuadër të zbatimit të projektit “Rrjetëzimi dhe Advokim për Aksione Komunitare të Ruajtjes së Burimeve Natyrore Lokale”, me mbështetjen financiare të LëvizAlbania, një projekt i Agjencisë zvicerane për zhvillim dhe bashkëpunim (SDC) dhe në bashkëpunim të ngushtë më INCA .

Ky program është produkt i punës shumëplaneshe të KEL dhe rrjetit MEKVT për identifikimin e problematikave mjedisore për çdo NjA të BL, vleresimin e prioritarizimin e tyre. Ky program është fokusuar në dy problematikat kryesore të prioritarizuara dhe do të sherbeje si bazë për ndertimin e strategjisë së advokimit.

Dy nga problemet kryesore që kemi përzgjedhur për të monitoruar e advokuar në zonën e projektit, janë:

- A. Ndotja e zonës së mbrojtur KVT nga mbeturinat urbane (në të cilat dominojnë mbetjet plastike), ndikimi ekologjik e social ekonomik prej saj.
- B. Degradimi ekstrem i lumbrit Drin nga mungesa e rrjedhjes ujore ashtu dhe niveli i ndotjes se tij.

1. Pershkrimi i përbledhur i problematikave të zgjedhura

Problematika A.

Megjithë permirsimet e dukshme në drejtim të administrimit të mbeturinave urbane në zonën e mbrojtur KVT, përsëri në mjaft vatra të saj verehen shkarkime të ketyre mbeturinave dhe mbi të gjitha një sasi e konsiderueshme arrin permes rrjetit hidrik. Kështu vatra me e ndotur është ajo e grykederdhjes së lumbrit Drin, e cila përfshin të dy brigjet e tij si dhe mjaft e theksuar kjo situatë në anën veriore të kesaj grykederdhje, në litoralin midis detit Adriatik dhe lagunës së Merxhanit. Po ashtu në veçanti mbetjet plastike takohen në të gjithë zonën e plazhit dhe në mjedisin shkurror e ligatinor në afërsi të tij, në ujrat e hidrovoreve e magjistralet kulluese etj. Kjo problematike është e lidhur me ndotjet në tëresi të të gjithë rrjetit hidrik të BL, e cila reflekton edhe në zonën turistike të ekosistemeve te rezervatit natyror Kune Vain Tale. Një sasi e konsiderueshme e mbetjeve plastike vijnë nga deti të shkarkuara nga lumi Ishëm, në zonën e Godulles.

Rishikimi i skemes së evadimit të mbeturinave nga BL, në favor të zgjerimit të saj, duhet të synoje parandalimin e ndotjes që në burim në çdo njësi administrative, rritjen e kontrollit dhe të masave ndeshkuese ndaj ndotesve, bashkëpunimi i gushtë i AdZM-së me Institucionet e BL dhe agjensitë e tjera ligjëzbatuese.

Advokimi i çeshtjeve qe kane të bejnë me krijimin e një sistemi të mirëadministrimit të mbetjeve në zonën e mbrojtur, të pasqyruar e propozuar në planin e menaxhimit të rishikuar, zbatimin e masave pilote që ndergjegjesojne aktoret e interesuar dhe agjensitë ligjzbatusese, për pakësimin e nivelit të ndotjes e vendosjes e situatës nënkontroll deri në arritjen e objektivave për respektimin e standardeve mjedisore ligjore.

Rritja e vatrave me mbetje plastike brenda zonës së mbrojtur, rritja e prurjeve ndotese (ujrate zeza dhe veçanerisht mbetjetë plastike) ne rrjetin hidrik që komunikon me zonën e mbrojtur, kanë krijuar një situatë të paprecedentë ndotjeje të ekosistemeve të zonës së mbrojtur, duke ndikuar ndjeshëm në degradimin e ekosistemit, rritjet e nivelit eutrofik në sistemin lagunor, uljen e vlerave te pejsazhit. Kjo situatë është mjaft e agravuar edhe në zonën buferike dhe me gjërë dhe e ndikuar prej tyre.

Duke pasur parasysh dhe ndjeshmerinë e zonës nga ana mjedisore, dhe sidomos ekspozimin e madh të saj nga pranie e efekteve të ndryshimeve klimatike keto masa duhet të janë prioritare e me një spektër të gjërë përfitimesh jo vetem të zonës së mbrojtur natyrore por dhe më gjërë.

Problematika B.

Mungesa e rrjedhjes së gjallë ujore në lumin Drin në rreth 80 % të kohës vjetore, rritja e nivelit të ndotjes nga ujrat e zeza dhe mbeturinat urbane kanë rritur në mënyrë kritike shkallën e degradimit tërësor të këtij lumi, i cili konsiderohet si lum i vdekur ose thjesht si magjistral kullues pothuajse mosfunktional.

Kjo problematike, është e shprehur me ndikimet të medha në rritjen e shkalles se ndotjes së ujrale të lumbit Drin, dhe të gjithë sistemit lagunor KVT, dhe rritjen e rriskut për përmbytje masive të zonës së Zadrimës, të qytetit të Lezhës e shumë më gjërë.

Nga viti 2005 e në vijim, një sërë aktivitetesh kërkimore shkencore, monitoruese, ngjarjet klimatike me përmbytje etj e kanë konfirmu plotësisht nevojen e trajtimit sa më të plotë e të thelluar të zgjidhjes së kesaj problematike. Në kuader të projekteve, është arritur të lobohet nga KEL e shoqatat e tjera të Lezhës, në nivel lokal, rajonal e deri tek dikasteret qëndrore, por ajo që është arritur deri tanë është dakordësimi me vendimarrësit, për mundësimin e rivitalizimit të lumbit Drin të Lezhës, duke risjellur te pakten minimalist prurjet në shtratin historik të tij.

Nepermjet prioritarizimit të kësaj problematike, KEL dhe rrjeti MEKVT, jo vetem që mban të gjallë frymen e kesaj dakordësie të arritur nder vite, por do të loboje me fuqishëm për të futur problemin në rrugen e zgjedhjes.

Zgjidhja e ketij problemi lidhet me përfitime multidimensionale jo vetëm të natyres mjedisore natyrore por dhe ato me natyrë të theksuar sociale dhe ekonomike.

2. Çfarë synon Programi i monitorimit?

Programi i monitorimit për dy problematikat kryesore ka si synim të sigurojë e administrojë të dhëna si nga në tëreni ashtu dhe nga aktiviteti i Institucioneve të tjera kërkimore e shkencore, botimet e rezultateve të tyre për te adresuar zgjidhje e rekomandime konkrete për t'i bërë objekt të strategjisë së advokimit.

Ky program ka keto objektiva kryesore:

- Të masë ndikimet e tanishme e ato afatgjata social ekonomike dhe ekologjike në zonën e mbrojtur KVT, që lidhen me administrimin e mbeturinave, kryesisht ato plastiket.
- Të masë ndikimet e tanishme e ato afatgjata social ekonomike dhe ekologjike në zonën e mbrojtur KVT, që lidhen me degradimin e lumbrit Drin të Lezhës dhe rivitalizimin e tij.
- Te bashkëpunoje e të shkembeje të dhëna me studentet e shkencave të natyrës dhe studiujt e hidrologjisë dhe gjeomorfologjisë.
- Një plan për vazhdimin e monitorimit nga AdZM pas përfundimit të projektit.
- Shperndarjen e rezultateve të monitorimit tek strukturat përgjegjese relevante.
- Kjo program do të lejojë zhvillimin e raporteve teknike që përshkruajnë rezultatet e monitorimit dhe është në përputhje me objektivat e aktivitetet e planit te menazhimit egzistues për ketë zonë.

Protokollet e monitorimit që duhet të kryhen nga KEL e rrjeti MEKVT në bashkëpunim të ngushtë me stafin e Agjencisë Rajonale për Zonat e Mbrojtura (AdZM) për të matur ndikimet socio - ekonomike dhe ekologjike.

3. Pse duhet Monitorimi?

Habitatet bregdetare dhe ato të grykëderdhjes dallohen për produktivitetin dhe biodiversitetin e tyre të lartë, ato janë themeli i rrjetës ushqimore të grykëderdhjes. Kur shyrtojmë ndotjen si nga mbeturinat urbane ashtu dhe ujrat e zeza si dhe ne kuadrin e skenareve të ndryshimeve klimatike, duhet te kemi parasysh:

- Ndotja nga mbeturinat dhe ujrat e zeza do të ndikojë në ekosistemet bregdetare që tashmë janë modifikuar shumë nga njerëzit
- Ndërveprimet ekologjike janë shumë dinamike: ato ndryshojnë në mënyrë hapësinore dhe kohore brenda zonës bregdetare të ndikuara fuqishëm nga presion i faktorit antropogen.
- Spektri i gjërë i rezultateve të ndikimeve nga ndotjet; ne kemi nevojë për njohuri më të mëdha dhe aftësi parashikuese në ketë drejtim
- Ndikimet ndotese përgjatë zonës bregdetare janë me të theksuara nga ekspozimi i lartë i kesaj zonë nga efektet e ndryshimeve klimatike.
- Të dhënati sasiore analitike nga monitorimi sherbejnë si bazë argumentimi për zhvillimin e strategjisë së advokimit

Table 1. Të dhena mbi pikat e monitorimit të mbetjeve urbane dhe të cilësisë së ujit për zonën e mbrojtur KVT.

Emri i kundodhet stacioni	Kodi i stacionit	Informacioni per stacionin	Lartesia gjeografike e stacionit (Sistemi WGS84)	Gjeresia gjeografike e stacionit (Sistemi WGS84)	Sasia e mbetje plastike Kg/50m ²	Cilesia e ujrate siperfaqesor e ¹
Grykederdhja lumit Drin	G1	Pjesa jugore fundore grykederdhjes se Lumit Drin	41° 45' 00" N	19°34'21" E		
Hidrovori Ishull Shengjin	H1	Zgara mbledhese e Hidrovorit në Ishull Shëngjin	41° 46' 19" N	19°36'330" E		
Hidrovori Tale	H2	Zgara mbledhese e Hidrovorit në Tale	41°42' 37" N	19° 35' 12" E		
Zaje, kanali i komunikimit	Z1	Zaje, kanali komunikimit	41°45' 00" N	19° 34' 30" E		
Lezhë	L1	Qyteti Lezhë, magjistrali kullues ne anë të rrugës Shtraus	41°46' 28" N	19° 38' 28" E		
Tale	T1	Shkarkimi i magjistralit nga Gajushi direkt ne det (Tek ura)	41°41' 08" N	19° 35' 17" E		

¹ **BURIMI I TË DHËNAVE** • Agjencia Kombëtare e Mjedisit (AKM)

- Instituti i Shëndetit Publik (ISHP)
- Shërbimi Gjeologjik Shqiptar (SHGJSH)

B. Strategjia e advokimit

për problematikat e prioritizuara nga rrjeti “Mbrojme ekosistemin Kune Vain Tale

1. Problematika e zonës:

(përshkruani problemet që ka zona ku po zbatoni projektin dhe që i keni identifikuar si pjesë të punës tuaj gjatë zbatimit tëprojektit)

Ndotja e zonës së mbrojtur KVT nga mbeturinat urbane (në të cilat dominojnë mbetjet plastike), ndikimi ekologjik e social ekonomik prej saj.

Degradimi ekstrem i lumbrit Drin nga mungesa e rrjedhjes ujore ashtu dhe niveli i ndotjes se tij. Ndinimi shumplanesh degradues i zones Kune Vain Tale si dhe shumë më gjërë nga nderpreja prej dekataš e prurjeve natyrore te ujrale te lumbrit Drin dhe i shkarkimeve ndotese ne të. Niveli i larte i ndotjes dhe rritja e eutrofikimit të sistemit ligatinor KVT

Niveli i ulet i njohjes se kërkesave të planit të menaxhimit të zonës KVT, legjislacionit për zonat e mbrojtura, të vlerave natyrore e menaxhimin e integruar të burimeve natyrore të zonës si dhe të ndergjegesimit për mbrotjen e saj, të organeve të vetëqeverisjes vendore, komunitetit lokal, nxenesve të shkollave, subjekteve turistike, turisteve frekuentues etj.

Mungesa e rishikimit të planit te menaxhimit per zonën Kune Vain Tale.

Zbehtesia e pasiviteti për zbatimin e kërkesave për përdorimin e qëndrueshëm të burimeve natyrore te ekosistemit te rezervatit natyror Kune - Vain - Tale nga Komiteti i Menaxhimit të kësaj zone, Bashkia e Lezhës e Njesitë Administrative të saj.

Niveli i ulët e trajtimit e advokimit nga media të çeshtjeve që lidhen me përdorimin e qëndrueshëm të burimeve natyrore te ekosistemit te rezervatit natyror Kune - Vain - Tale, mungese partneritetit të medias me organizatat pér mbrotjen e natyres.

2. Cili është problem kryesor që keni përgjedhur pér të advokuar në zonën tuaj të projektit?

(përshkruani me fjalë cili është problem kryesor që ju mendoni se mund te zgjidhni me fushatën tuaj të advokimit)

- **Ndotja e zonës së mbrojtur KVT nga mbeturinat urbane (në të cilat dominojnë mbetjet plastike), ndikimi ekologjik e social ekonomik prej saj.**

3. Literatura e grumbulluar për argumentimin e qëllimit të fushatës advokuese

(jepni të listuar materialet shkencore, informative apo ligjore mbi të cilat keni ngritur argumentet përfshirë fushatën tuaj advokuese).

Plani i menaxhimit të zones Kune Vain Tale, 2010, CEIA;

Raporti i Gjendjes e Mjedisit 2018, 2019, 2020, AKM, Tiranë;

Plani i menaxhimit të mbetjeve në Bashkinë e Lezhës;

Strategjia territoriale, Bashkia Lezhë;

VSM Bashkia Lezhë.

Bay of Drini integrated territorial planning study, Incorporating Strategic Environmental Assessment, November 2006, JeJacobs.

Medwet Technical report, ECAT Tirana, 1998;

Konferenca Shkencore per zhvillimin e Lezhës, Lezhë 2005;

Botimet e raportet e KEL për situatën e mjedisore në zonë si:

- Hartimi dhe botimi i broshures “Ndikimet e lumenj Drin në ekosistemet e Kune Vain Tale”, në kuadrin e zbatimit të projektit “Promovimi i përdorimit të qëndrueshëm të burimeve natyrore te ekosistemit te rezervatit natyror Kune - Vain - Tale” mbështetur nga INCA, 2020.
- Studimi e botimi i broshures “Menaxhimi i qëndrueshëm i Ekosistemite Kune Vain Tale”, i përgatitur nga në kuadrin e zbatimit të projektit “Promovimi i përdorimit të qëndrueshëm të burimeve natyrore te ekosistemit te rezervatit natyror Kune - Vain - Tale” mbështetur nga INCA, 2021.
- Sherbimi i ekspertizes së KEL : “Raport mbi rishikimin e planit të menaxhimit të zonës së mbrojtur KVT”, 2019, i cili skanon në mënyrë të detajuar të gjithë permbajtjen e planit, zera e zbatuar nga ky plan, problematikat në implementimin e tij, konsultat me aktorët relevant, argumenton nevojat e rishikimit të plotë të këtij plani e i adreson këto çeshtje tek institucionet perqejuese.

4. Mesazhi i fushatës tuaj advokuese

(*formuloni mesazhin që do të përcjellë fushata juaj e advokimit*)

Sipas ecurise sw fushatws, periudhws kohore dhe komunitetit tw pwrfshirw, fushata e advokimit do tw pwrcjell mesazhet:

- Parandalojme së bashku mbetjet plastike
- Thuajini lamtumirë plastikes me një përdorim
- Jo ma queska plastike
- Shmangni plastikat një përdorimshe
- Jo plastikes
- Stop ndotjes plastike
- Thuaji jo plastikes
- Te mbrojmë ujin e detit nga plastikat
- Ndal ndotjes se ujit
- Jo mbetje ne mjedis
- Ndal ndotjeve ne mjedis

5. Grupi i aktorëve tek i cili do të shkojë mesazhi i fushatës tuaj advokuese

(përshkruani grupin e aktorëve që ju keni tagetuar për të përcjellë mesazhin tuaj të fushatës që të ndikojnë në zgjidhjen e problemeve që keni identifikuar për fushatën tuaj)

Përfaqqësues e drejtues nga:

- Rrjeti MEKVT
- Bashkia e Lezhës,
- Prefektura e Lezhës.
- AdZM Lezhë

- AKZM, Tiranë
- Ministria e Turizmit dhe e Mjedisit
- Qarku i Lezhës.
- Agjensia e Kombetare e Bregdetit (dega e Lezhes)(AKB).
- DRM Lezhë.
- Komuniteti i zonës

6. Grupi i aktorëve që keni përzgjedhur t'ju mbështesë në fushatën tuaj advokuese

(përshkruani grupin e aktorëve që ju keni tagetuar për t'I pasur si mbështetës në fushatën tuaj që të ndikojnë në zgjidhjen e problemeve që keni identifikuar përfundimisht fushatën tuaj)

- Kryetari i Bashkisë së Lezhës në bashkëpunim me ekspertet e kabinetit.
- Pefaqesues te biznesit të Lezhës, (ne veçanti të zonës turistike brqdetare).
- Shoqatat, organizatat, grupimet e rrjetezimet e shoqerise civile te Lezhës, si ato ambientaliste (tre), shoqatat e grave, shoqatat e romeve (dy), e shendetësise, e gazetareve etj.
- Staffi i AdZM-së Lezhë.
- Prefekti i Qarkut të Lezhës me specialistet e tij.
- Perfaqesuese te tjere nga Nj A.

7. Aktivitetet që keni identifikuar përfundimisht fushatës tuaj advokuese që do të shërbejnë përfundimisht fushatës tuaj

(përshkruani aktivitetet që keni përcaktuar të zhvilloni gjatë fushatës në shërbim të angazhimit të grupeve të targetuara si mbështetësit tuaj dhe si grupin ku duhet adresuar mesazhi i fushatës advokuese)

- Raporti i vleresimit te problematikave të territorit të bashkisë së Lezhës,
Angazhim ekspertize Prill – Maj 2022.

- Raporti i hartuar, përveç se do të argumentojë nevojën emergjente të ndalimit të shkarkimeve të mbeturinave urbane ne zonë si dhe në rrjetin hidrografik, do të parashtrojë dhe rekomandimet si dhe planin e veprimit për mirëadministrimin e mbetjeve e respektimin e standardeve për të gjitha NjA e BL, e në veçanti për zonën e mbrojter KVT. Ky aktivitet ka pjesmarrjen dhe mbeshtetjen direkte te AdZM, Komitetin e Menaxhimit, mbeshtetjen e AKZM, e të aktorëve të tjera lokal.

Ne ketë kuadër do të bëhen takime me Drejtore të përkatëse në Bashkinë Lezhë, si dhe me kryetarin e Bashkisë për gjetjen e një zgjidhjeve përfshirjen ne rrjetin e pastrimit dhe të pikave të caktuara brenda zonës së mbrojtur Kune e Vain.

- Paketa informuese mbi përgjegjësitë e Pushtetit Vendor dhe të drejtat e publikut për transparencën dhe pjesëmarrje në vendimmarrje.

Nepermjet hartimit dhe shperndarjes se kësaj pakete, Institucionet lokale dhe Agjensitë ligjezbatuese do të fokusohen për një njojje me të mirë të kërkesave të legjislacionit mjedisor veçanërisht ne drejtim të administrimit të mbetjeve, për të rishikuar e undergjegjesuar në rritjen e kapaciteteve në zbatimin e ketyre kërkesave. Nepermjet tyre do të fuqizohet advokimi për arritjen e rezultateve.

- Në vijim të këtij aktiviteti do të ketë ture me gazetaret e mediave lokale e kombetare ne zonen e mbrojtur KVT, shoqeruar me një konferenca per shtyp ne natyre. Ketu do te advokohen ne menyre paresore dhe çeshtjete e fokusuara sipas synimeve të strategjisë së advokimit.
- Rrjeti MEKVT do të synoje bashkëpunimin me gazetaret për realizimin e Kronikes televizive mbi rezultatet nga projekti ne zbatim i cili do te trajtoje dhe çeshtjen per advokim qe lidhen me sfiden për të krijuar një mentalitet e sistem të qëndrueshëm për rehabilitimin e mirëmbatjen mjedisore të KVT, në veçanti eleminimit te mbetjeve plastike. Pasqyrimi ne media do të jetë zëri i shumë aktorëve për advokimin e çeshtjeve specifike për ringritjen e KVT në drejtim te mirëmenaxhimit të saj për mirëadministrimin e mbetjeve.

8. Kalendar i zbatimit të aktiviteteve dhe produktet që do të nevojiten përfushatën ose angazhimin e aktorëve kyç

(jepni kalendarin e shtrirë në kohë përfushatën duke e përputhur me aktivitetet e identifikuara përfshirja cilat produkte ju nevojiten në cdo aktivitetet të përcaktuar)

Aktiviteti	Koha e zbatimit	Materialet e nevojshme
Raport mbi identifikimin e problematikave mjedisore në nivel NjA, vleresimin e prioritarizimin e tyre. (Angazhim ekspertize).	Prill – Maj 2022	Raport i drejtuar Institucioneve ligjezbatuese.
Inspekte në NjA, realizimi i pyetsoreve në kete nivel, e analizimi i rezultateve. Takime me subjektet relevante, inspekte ne terren per mbetjet.	Prill 2022	
Hartimi e shperndarja e Paketes informuese mbi përgjegjësitë e Pushtetit Vendor dhe të drejtat e publikut për transparencën dhe pjesëmarrje në vendimmarrje.	Maj 2022	Materiali i printuar do t'u shperndahet të gjithë aktoreve që lidhen direkt ose indirekt me administrimin e burimeve natyrore e situaten mjedisore ne teresi.
Bashkëpunimi me median ne pasqyrimin e rezultateve të aktiviteteve të kryera zonen e mbrojtur KVT shoqeruar me një konference per shtyp ne natyre.	Qershor 2022	Deklarate per shtyp (edhe e shkruar) mbi situaten mjedisore qe i shperndahet gazetareve Prodhimi i lajmeve per situaten mbi mbetjet e ndotjet qe ndikojne direkt ne KVT.

9. Angazhimi i mediave në fushatë

(përshkruani në cilat aktivitetet media do të jetë e pranishme dhe cfarë materiali do të përdoret për promovimin e aktivitetit apo të fushatës)

Media do te jete e angazhuar direkt ne:

Pasqyrimin e inspektiveve të kryera dhe kryerjen e aktiviteteve te monitorimit ne zonen e mbrojtur KVT (me gazetaret e mediave lokale e kombetare) në menyre të veçantë në sensibilizimin e komunitetit në ndalimine shkarkimeve të mbeturinave në mjedis, në mënyrë të veçantë të atyre plastike, shoqeruar me konference per shtyp ne natyre. Ketu do te advokohet ne menyre paresore dhe çeshtja e e fokusuar per advokim.